

Outcomes and Impact Assessment of Large-Scale Research and Innovation Creation for Area-based Development and Inequality Reduction

Auttapol Suebpongsakorn^{1*} Phimphorn Sowawattanakul¹ and Jitra Rojprasertkul¹

¹Department of Cooperatives, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

Corresponding author: fecoapsu@ku.ac.th

Abstract

The outcome and impact assessment of the large set of research and innovation programs TSRI: Research and Innovation for area-based development and economic disparity Reduction main objectives aimed to evaluate administration process, outputs of the research program, outcomes and impacts of the research projects. This evaluation used in this study depended solely on economic impact assessment by assuming that investment in research projects will generate outputs, outcomes, and impacts and applying the OECD theoretical framework to assess them. 50 research projects under area-based development universities funded by the Program Management Unit on Area-Based Development (PMU A) in the fiscal year of 2020 were assessed. Project reports and project information published in various media are used for this study together with surveying the area and interviewing stakeholders of 8 case study projects. The data were analyzed inductively to interpret and draw conclusions. By investigating the research project, the distribution of the research grant was appropriate in terms of the targeted area, number of participants, and objective coverage. The result of the OECD assessment found that all research projects achieve relevance, coherence, effectiveness, and efficiency, according to the 20-year National Strategies, clearly determined research designs, objectives, and target groups. All projects met the research requirements, although the level of achievement was quite different from one another due to the distinction of the project's surroundings. Most projects can generate benefits to the communities more than the cost of producing them within the time limit. The results exhibited that the sustainability aspect of most research projects was not ensured, since most projects still need continuous funding to guarantee the survival of these projects especially when the projects were finished. The main recommendation for research funding arrangements is research timeframe should be over 3-4 years. The research

frameworks should be linked together and can create holistic outputs with integrated project outcomes in the research target areas.

Keywords: Research evaluation, Outcome and impact, Area-based development

การประเมินผลลัพธ์และผลกระทบของการวิจัยและสร้างนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำ

อรรถพล สืบพงศ์^{1*} พิมพ์พร โสวัณกุล¹ และจิตรา โรจน์ประเสริฐกุล¹

¹ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

Corresponding author: fecoapsu@ku.ac.th

บทคัดย่อ

การประเมินผลลัพธ์ผลกระทบของแผนงานวิจัยและนวัตกรรมขนาดใหญ่ สกสว. : การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ เพื่อประเมินกระบวนการบริหารจัดการ ผลผลิต ผลลัพธ์และผลกระทบ และนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำ และนวัตกรรมสำหรับเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรม หลักการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบอาศัยการประเมินทางเศรษฐศาสตร์เป็นหลัก โดยกำหนดให้การลงทุนในงานวิจัยก่อให้เกิดผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบตามกรอบแนวทางของระบบการประเมินผลการวิจัยของ OECD มีโครงการวิจัยภายใต้การประเมินรวม 50 โครงการ ตามแผนงานมหาวิทยาลัยพัฒนาพื้นที่ปีงบประมาณ 2563 โดยทุนวิจัยของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) การศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารรายงานโครงการและข้อมูลโครงการภายใต้การประเมินที่มีการเผยแพร่ในสื่อต่างๆ ร่วมกับข้อมูลปฐมภูมิ โดยสำรวจสภาพพื้นที่และการสัมภาษณ์จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการกรณีศึกษา 8 โครงการ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์แบบอุปนัยเพื่อตีความหาข้อสรุปของข้อมูล ภาพรวมของการดำเนินโครงการวิจัย พบว่า ตามโครงสร้างการจัดสรรทุนวิจัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเหมาะสม มีการกระจายทีมวิจัยอยู่ในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ การประเมินผลผลิต ผลลัพธ์และผลกระทบตามกรอบ OECD พบว่า ทุกโครงการวิจัยบรรลุเป้าหมายด้านความสอดคล้องของแผนงานวิจัย (Relevance) ด้านความเชื่อมโยงของแผนงานวิจัย (Coherence) ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) และด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) ที่สอดคล้องกับแผนงานวิจัย ววน. ตอบโจทย์การพัฒนาตามแนวทางยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ทุกโครงการสามารถดำเนินโครงการได้ตามภาพรวมเป้าหมายและวัตถุประสงค์หลัก มีการจัดสรรทรัพยากรที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนพื้นที่ภายใต้ระยะเวลาที่กำหนด มีผลประโยชน์จากการดำเนินโครงการวิจัย (Benefit cost ratio) ที่คุ้มค่า อย่างไรก็ตาม ผลได้ที่เกิดขึ้นนี้แสดงถึงความยั่งยืนของผลลัพธ์และผลกระทบภายหลังจากโครงการวิจัยสิ้นสุดแล้วได้ไม่ด้นัก โดยโครงการเกือบทั้งหมดยังมีลักษณะของโครงการที่ต้องได้รับการสนับสนุนงบประมาณต่อเนื่อง จึงจะทำให้เกิดผลการดำเนินโครงการที่ต่อเนื่องได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะสำคัญของการจัดสรรทุนวิจัยได้แก่ ด้านระยะเวลาที่โครงการวิจัยจำเป็นต้องมีระยะเวลาวิจัยไม่น้อยกว่า 3-4 ปีขึ้นไปร่วมกับการพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างกรอบวิจัยต่างๆ ให้เกิดประโยชน์เป็นองค์รวมที่สามารถบูรณาการผลร่วมกันในพื้นที่ และมีการตั้งเป้าหมายวัตถุประสงค์ผลลัพธ์ ผลสัมฤทธิ์ที่กำหนดระยะเวลาให้สอดคล้องกับแผนที่นักวิจัยวางไว้ แล้วมีการทบทวนปรับแผนและกระบวนการเพื่อความเหมาะสม กับสภาพข้อเท็จจริงเมื่อเกิดการปฏิบัติงานจริง

คำสำคัญ: การประเมินโครงการวิจัย, ผลลัพธ์และผลกระทบ, การพัฒนาเชิงพื้นที่

© 2024 A-EMS: Applied Economics, Management and Social Sciences

บทนำ

ในปัจจุบันการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบของงานวิจัยถือเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการจัดสรรทุนวิจัยของหน่วยงานภาครัฐ โดยทุนวิจัยถือว่าเป็นทรัพยากรของประเทศที่มีอยู่อย่างจำกัดควรจะถูกจัดสรรอย่างเหมาะสมให้กับโครงการวิจัยที่สร้างผลประโยชน์กับสังคม และประเทศชาติในวงกว้าง การจัดสรรทุนวิจัยของหน่วยงานต่างๆ จึงควรต้องสอดคล้องกับการจัดลำดับความสำคัญของโครงการวิจัย (Resource Allocation and Priority Setting) และประสิทธิภาพในเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economic Efficiency) ทั้งในแง่ของมูลค่าของเงินลงทุน และการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบด้านบวกที่มีต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งหวังให้การจัดสรรทุนวิจัยก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Alston, Norton and Pardy, 1998) งานวิจัยนี้ จึงได้ศึกษาประเมินผลลัพธ์และผลกระทบของโครงการการวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำ ในส่วนของโปรแกรมนวัตกรรมสำหรับเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรม ภายใต้แผนงานมหาวิทยาลัยพัฒนาพื้นที่ของหน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัยและนวัตกรรมด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ซึ่งมีการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการภายใต้เครือข่ายมหาวิทยาลัยพัฒนาพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์ของแพลตฟอร์มและแนวทางที่สำคัญในการทำวิจัยของสถาบันการศึกษา ได้แก่ 1) การยกระดับและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนของวิสาหกิจชุมชน/OTOP ที่มีการจัดการห่วงโซ่คุณค่าใหม่ (New Value Chain) 2) การเกิดโครงสร้างการกระจายรายได้สู่เกษตรกร ผู้ผลิต/ผู้ผลิตต้นน้ำ โดยมีกระบวนการวิจัยที่ทำให้เกิดการจัดการห่วงโซ่คุณค่าใหม่ที่มีการกระจายรายได้กลับไปสู่เกษตรกรผู้ผลิต/ผู้ผลิตต้นน้ำและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน/OTOP 3) การสร้างกลไกแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง 4) การจัดทำข้อมูลของเมืองเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและปัญหาสำคัญของเมือง และ 5) การจัดทำแผนพัฒนาเมืองเพื่อนำไปสู่การสร้างคุณภาพชีวิตและการสร้างงาน ทั้งนี้ ในปีงบประมาณ 2563 – 2564 มีโครงการวิจัยที่อยู่ภายใต้แผนการพัฒนาในส่วนนี้ 50 โครงการ ซึ่งเป็นโครงการที่มีการดำเนินงานเสร็จสิ้นแล้วทั้งหมด ผู้วิจัยคาดว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินผลลัพธ์ และผลกระทบของแผนงานวิจัยในโครงการนี้จะเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่สำคัญในการกำหนดแนวทางในการจัดสรรเงินทุนวิจัย การวางแผนนโยบาย รวมไปถึงการติดตามความก้าวหน้าของแผนการดำเนินงานของงานวิจัยในลักษณะงานวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนฐานราก และงานวิจัยเชิงพื้นที่ เพื่อพัฒนางานวิจัยและสร้างนวัตกรรมของประเทศได้ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินภาพรวมของสถานภาพงานวิจัย ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบของแผนงานวิจัยและสร้างนวัตกรรมขนาดใหญ่เพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำของแผนงานวิจัย และเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

โครงการวิจัยขนาดใหญ่ภายใต้แผนงานมหาวิทยาลัยพัฒนาพื้นที่ เป็นการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ด้านการวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และเศรษฐกิจท้องถิ่น มีเป้าประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจท้องถิ่น และลดความเหลื่อมล้ำในระดับพื้นที่ โครงการวิจัยภายใต้การประเมินประกอบด้วย 50 โครงการ มีการแบ่งกรอบการวิจัยงบประมาณ 2563 ครอบคลุมยุทธศาสตร์ด้านการวิจัยในโปรแกรมที่ 13 นวัตกรรมสำหรับเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรม โปรแกรมที่ 14 จัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ และโปรแกรมที่ 15 เมืองน่าอยู่ (Smart/ Livable City) กระจายตามกรอบการวิจัย 5 กรอบการวิจัยของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ดังแสดงในตารางที่ 1

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ตามกรอบการวิจัยเพื่อสอบถามสถานภาพ ปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการบริหารจัดการงานวิจัย ตลอดจนผลผลิต ผลลัพธ์ เพื่อนำไปสู่การประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการตามกรอบของคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนา DAC/OECD ภายใต้องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ประกอบด้วยตัวชี้วัด 6 ด้าน ได้แก่ Relevance, Coherence, Effectiveness, Efficiency, Impact และ Sustainability ซึ่งได้อธิบายหลักเกณฑ์ และคำนิยามไว้ดังรายละเอียดสรุปในตารางที่ 2 (OECD, 1992; ALNAP, 2006; Chianca, 2008)

ตารางที่ 1 โครงการวิจัยภายใต้การประเมิน 50 โครงการ

โปรแกรม 13 แผนงานที่ 2	โครงการภายใต้การประเมิน	งบประมาณรวม (บาท)	งบประมาณ (ร้อยละ)
กรอบการวิจัยที่ 1 LOCAL ENTERPRISE	17	132,843,740.00	40.57
กรอบการวิจัยที่ 2 การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนเบ็ดเสร็จและแม่นยำ	11	101,500,000.00	31.00
กรอบการวิจัยที่ 3 เมืองศูนย์กลางที่น่าอยู่/SMART CITY	15	51,000,000.00	15.57
กรอบการวิจัยที่ 4 ตัวแบบเชิงธุรกิจเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากรองรับการเปลี่ยนแปลงและวิกฤตด้านเศรษฐกิจ	3	30,000,000.00	9.16
กรอบการวิจัยที่ 5 DEMAND-SUPPLY MATCHING PLATFORM	4	12,119,460.00	3.70
รวม	50	327,463,200.00	100.00

ตารางที่ 2 หลักเกณฑ์การประเมินผลโครงการของ DAC/OECD

หลักเกณฑ์	คำนิยาม
ความเกี่ยวข้อง (Relevance)	เป็นการประเมินว่า โครงการวิจัยมีความสอดคล้องกับความต้องการและ ลำดับความสำคัญของหน่วยงานผู้ให้ทุนวิจัย รวมทั้ง นโยบายระดับชาติหรือไม่
ความสอดคล้อง (Coherence)	เป็นการประเมินว่า โครงการวิจัยมีความสอดคล้องสนับสนุนในกลุ่มโครงการวิจัยร่วมกัน มีการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม หรือเกิดความซ้ำซ้อน ขัดแย้งกันหรือไม่

ตารางที่ 2 หลักเกณฑ์การประเมินผลโครงการของ DAC/OECD (ต่อ)

หลักเกณฑ์	คำนิยาม
ประสิทธิผล (Effectiveness)	เป็นการประเมินว่า โครงการวิจัยได้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือ ความคาดหวังด้านผลผลิตจากงานวิจัยได้หรือไม่ หรือ ประสิทธิภาพอีกนัยหนึ่ง คือ ทันท่วงทีต่อการใช้งาน
ประสิทธิภาพ (Efficiency)	เป็นการประเมินผลผลิตทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัย นำเข้าของโครงการวิจัย ทั้งนี้โดยทั่วไป อาจเปรียบเทียบกับทางเลือกอื่นที่สามารถนำไปสู่ผลผลิตประเภทเดียวกันเพื่อดูว่าแนวทางใดมีประสิทธิภาพมากที่สุด
ผลกระทบ (Impact)	มองถึงผลกระทบในวงกว้างของโครงการ ในด้านสังคม, เศรษฐกิจ, เทคนิค, และ สิ่งแวดล้อม ในระดับบุคคลตามกลุ่มอายุ หรือกลุ่มเพศ หรือในระดับชุมชน และสถาบัน ผลกระทบอาจเกิดขึ้นทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ อาจเป็นผลกระทบเชิงบวก และลบ ในระดับมหภาค และครัวเรือน
ความยั่งยืน (Sustainability)	เป็นการประเมินผลประโยชน์ของกิจกรรมจากการมีงานวิจัยว่ามีแนวโน้ม ที่จะดำเนินการต่อไปหรือไม่ภายหลังการ สิ้นสุดของเงินทุนสนับสนุนการวิจัยแล้ว และมีปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืน

ที่มา: ALNAP (2006); Chianca (2008)

นอกจากการประเมินภายใต้กรอบ DAC/OECD แล้ว งานวิจัยนี้ยังนำหลักการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Impact Assessment) ได้แก่ ผลกำไรขาดทุน มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net present value: NPV) อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (Benefit cost ratio: BCR) และอัตราผลตอบแทนภายใน (Internal rate of return: IRR) เพื่อประเมินโครงการการศึกษาที่คัดเลือกมาจำนวน 8 โครงการ หรือคิดเป็นร้อยละ 15 ของโครงการที่ประเมินทั้งหมด ในการคัดเลือกโครงการการศึกษาเริ่มจากการ Quota sampling จำนวนโครงการจาก 5 กรอบการวิจัยเพื่อให้มีโครงการการศึกษาจากทั้ง 5 กรอบวิจัยที่เหมาะสม และโครงการที่ได้รับงบประมาณมากกว่า 5 ล้านบาทขึ้นไปและน้อยกว่า 5 ล้านบาท รวมจำนวน 15 โครงการและนำไปหารือร่วมกับ PMU เพื่อรับฟังความเห็นและความเหมาะสมในการคัดเลือกเป็น 8 โครงการการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ถึงผลลัพธ์ผลกระทบในเชิงลึกจากกรณีศึกษาเพื่อสะท้อนถึงความคุ้มค่าของทุนวิจัยที่จัดสรรไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบของแผนงานวิจัยและนวัตกรรมขนาดใหญ่นี้ อาศัยทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่คณะผู้วิจัยสามารถรวบรวมได้ โดยข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลด้านงบประมาณการวิจัยของแต่ละกลุ่มแผนงาน ระยะเวลาวิจัย ผลการวิจัย และการนำไปใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) หรือข้อมูลทุติยภูมิผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่นหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ รวมไปถึงจนถึง รายงานฉบับสมบูรณ์ของงานวิจัย และเอกสารวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องของแต่ละกลุ่มแผนงาน และข้อมูลปฐมภูมิ ประกอบด้วยข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิของแต่ละกลุ่มแผนงานวิจัย และการรวบรวมข้อมูลผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนเกี่ยวข้องของแต่ละกลุ่มแผนงาน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้จากข้างต้นมาพิจารณาคัดเลือกโครงการตัวอย่างของแต่ละกลุ่มแผนงานวิจัยที่มีการใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมแล้ว หรือมีผู้ใช้ประโยชน์ที่ชัดเจน เพื่อนำข้อมูลของโครงการตัวอย่างเหล่านี้มาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

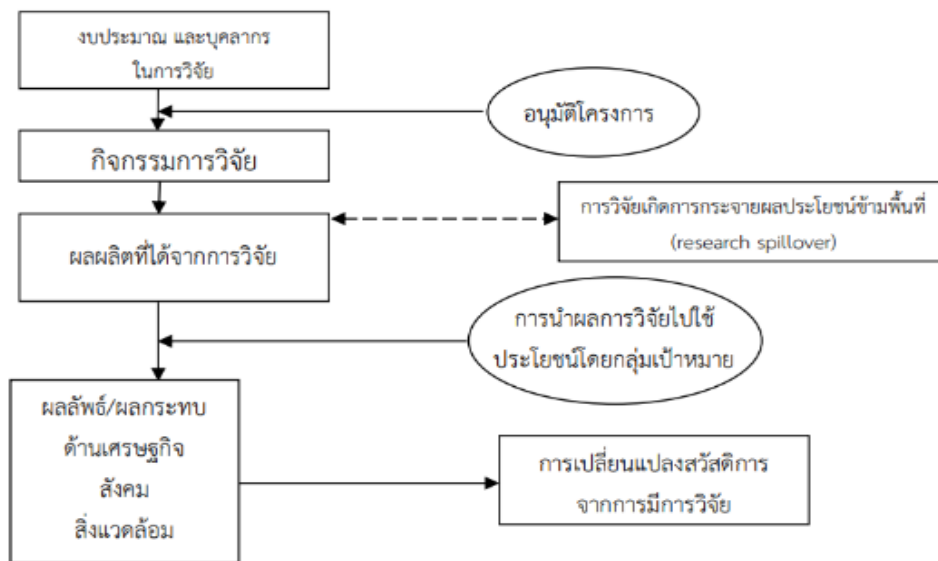
การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและเชิงปริมาณ มีรายละเอียดดังนี้

สำหรับการวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยจะทำการประมวลสถานภาพของงานวิจัยของแผนงานขนาดใหญ่ในการประมวลสถานภาพของงานวิจัย ตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า การบริหารจัดการ และผลผลิตที่ได้จาก

โครงการวิจัย อาศัยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามกรอบการประเมินผลการวิจัยของประเทศ (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2555a และ 2555b; Arnold and Balazs, 1998.) และประมวลความสอดคล้อง (Relevance) ความเชื่อมโยง (Coherence) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) และ ประสิทธิภาพ (Efficiency) ตามกรอบการประเมินของ OECD (OECD, 2019)

สำหรับเครื่องมือเชิงปริมาณในการประเมินผลกระทบและผลสำเร็จของงานวิจัยและพัฒนา คณะผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกโครงการตัวอย่าง พร้อมทั้งทำการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยอาศัยวิธีการวิเคราะห์ส่วนเกินทางเศรษฐกิจ (Economic surplus) (Khandker, Koolwal and Samad, 2010) ในส่วนของการใช้ประโยชน์จากโครงการวิจัย การวิเคราะห์ระดับการยอมรับเทคโนโลยี (adoption study) ขณะที่ในส่วนของการประเมินความคุ้มค่าของการวิจัยจะอาศัยการวิเคราะห์โครงการทางด้านเศรษฐศาสตร์ (เยาเวศ ทับพันธุ์, 2543) ได้แก่ การวิเคราะห์ต้นทุน และผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ (Cost – Benefit Analysis: CBA) ภายใต้หลักการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของส่วนเกินทางเศรษฐกิจ (Change in Economic Surplus) ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงส่วนเกินผู้บริโภค และส่วนเกินผู้ผลิต (Change in Consumer and Producer Surplus) จากนั้นนำผลประโยชน์ส่วนเพิ่มที่เกิดจากงานวิจัยและพัฒนาดังกล่าวมาคำนวณระดับความคุ้มค่าของการลงทุนวิจัยและพัฒนา โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์มูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์ส่วนเพิ่มสุทธิ (Net Present Value: NPV) อัตราผลประโยชน์ต่อต้นทุน (Benefit-cost Ratio: BCR) อัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return: IRR)

กรอบแนวคิดในการวิจัย สำหรับกรอบแนวคิดในการประเมินผลประโยชน์ของงานวิจัยชิ้นนี้ (ภาพที่ 1) อาศัยแนวคิดทฤษฎีตามกรอบแนวทางการประเมินผลการวิจัยของ OECD (OECD, 2019) ซึ่งมีการพิจารณาผลสัมฤทธิ์ของโครงการวิจัย ตั้งแต่ต้นทางไปยังจุดหมายปลายทางของโครงการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบจากการวิจัย
 ที่มา: สมพร อิศวิลานนท์ และสุวรรณา ประณีตวาทกุล (2547)

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบในภาพรวม

ภาพรวมของการดำเนินโครงการวิจัย พบว่า ตามโครงสร้างการจัดสรรทุนวิจัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเหมาะสม มีการกระจายทีมวิจัยอยู่ในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การดำเนินโครงการที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ในประเทศไทย ร่วมกับการกระจายทุนวิจัยงบประมาณในภาพรวมไปในทุกภูมิภาคเช่นกัน

จากการประเมินผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบในภาพรวมตามกรอบ OECD จะพบว่า

1.1 ด้านสอดคล้องของแผนงานวิจัย (Relevance) ทุกโครงการวิจัยมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับแผนงานวิจัย ววน. ที่เน้นความพยายามตอบโจทย์การพัฒนาตามแนวทางยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยแต่ละโครงการอาจมีความเชื่อมโยงไปยังประเด็นยุทธศาสตร์ที่แตกต่างกันบ้างตามความมุ่งหมายของโปรแกรม แต่ในทุกโครงการได้ถูกวางกรอบให้อยู่ภายใต้การพัฒนาตามแนวทางยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

1.2 ด้านความเชื่อมโยงของแผนงานวิจัย (Coherence) ทุกโครงการมีการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย และการออกแบบกระบวนการวิจัยของทีมวิจัยอย่างชัดเจน โครงการส่วนใหญ่เริ่มต้นจากการระดมความคิดเห็น และการตรวจสอบความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการกระบวนการกำหนดโจทย์วิจัย กระบวนการดำเนินการที่ให้ผู้ชมชนมีส่วนร่วม รวมไปถึงการร่วมกันแสวงหาแนวทางการแก้ไข ปัญหาของชุมชน และการเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถของชุมชนโดยทีมวิจัยจะทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนด้านองค์ความรู้ที่จำเป็นแก่ชุมชน การดำเนินการในลักษณะนี้ถือเป็นจุดเด่นของชุดโครงการที่กระตุ้นให้ชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง

1.3 ด้านประสิทธิผลของแผนงานวิจัย (Effectiveness) พบว่า ทุกโครงการสามารถดำเนินโครงการได้ตามภาพรวมเป้าหมายและวัตถุประสงค์หลัก โดยมีระดับความสำเร็จของผลการดำเนินระดับที่แตกต่างกันตามเป้าหมาย และลักษณะการออกแบบกิจกรรมของโครงการวิจัย

1.4 ด้านประสิทธิภาพของแผนงานวิจัย (Efficiency) พบว่า โครงการสามารถสร้างผลผลิต (Outputs) ในรูปแบบของเทคโนโลยีและองค์ความรู้ ต้นแบบเทคโนโลยี ต้นแบบผลิตภัณฑ์ ต้นแบบธุรกิจ ตลอดจนการพัฒนากำลังคน ได้อย่างใดอย่างหนึ่งในทุกโครงการ เมื่อนำมาพิจารณาพร้อมกับปัจจัยนำเข้า ได้แก่ งบประมาณสนับสนุน และนักวิจัยของโครงการ ทำให้เห็นถึงการจัดสรรทรัพยากรที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนพื้นที่ภายใต้ระยะเวลาที่กำหนด นอกจากนี้ ผลที่เกิดขึ้นยังนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้สำหรับมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้และสร้างนิตินักศึกษาในพื้นที่ การกระจายของมหาวิทยาลัยที่เข้าดำเนินโครงการภายใต้แผนการวิจัยนี้ มีการกระจายไปสู่สถาบันการศึกษาต่างๆ กว่า 33 แห่งทั่วทุกภาคของประเทศ จึงยังเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการกระจายปัจจัยนำเข้าทั้งในด้านงบประมาณและนักวิจัยไปสู่การพัฒนาพื้นที่ชุมชนต่างๆ ในประเทศได้ค่อนข้างที่จะทั่วถึง

1.5 ด้านผลลัพธ์และผลกระทบ (Outcome and Impact) ของโครงการวิจัยก่อให้เกิดคุณค่าทางสังคมหรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมไปถึงผลกระทบในวงกว้างที่มีต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในทุกโครงการ โดยมีระดับของผลได้ที่แตกต่างกันดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 3

1.6 ด้านความยั่งยืน (Sustainability) พบว่า ผลที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนของผลลัพธ์และผลกระทบภายหลังสิ้นสุดได้ไม่ตีความ โดยโครงการเกือบทั้งหมดยังมีลักษณะของโครงการที่ต้องได้รับการสนับสนุนงบประมาณต่อเนื่อง จึงจะทำให้เกิดการดำเนินโครงการต่อเนื่องได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 3 สรุปผลการประเมินเบื้องต้นโครงการการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบของแผนงานวิจัยและนวัตกรรมขนาดใหญ่ สสว.: การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำ

ตัวชี้วัดผลกระทบตามมาตรฐาน OECD (โครงการ)	จำนวนโครงการ
Relevance	50
Coherence	50
Effectiveness	50
Efficiency	50
Impacts	
มีศักยภาพในการสร้างผลลัพธ์ผลกระทบ แต่ยังไม่มีการใช้ประโยชน์จริง	16
มีการใช้ประโยชน์ในวงจำกัด มีการดำเนินงานในกลุ่มเป้าหมายต่อเนื่อง (หลังจากปิดโครงการ)	32
มีการใช้ประโยชน์ในวงกว้างของกลุ่มเป้าหมาย (ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค) หรือเกิดการเปลี่ยนแปลง-	2
มีการจัดสิทธิบัตร/ขานวัตกรรม มีการขยายผลไปในกลุ่มอื่น	
Sustainability	
ไม่มีความยั่งยืน	1
มีศักยภาพในการสร้างความยั่งยืน/ต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อน-	47
การใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง	
มีความยั่งยืน	2

ที่มา: จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 4 สรุปการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบของแผนงานวิจัยและนวัตกรรมขนาดใหญ่ สกสว.: การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำ

	มูลค่า
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ : NPV (บาท)	22,187 - 5,108,761
BCR (SROI) (เท่า)	1.10 - 1.48
IRR (ร้อยละ)	5.2 - 24.5

ที่มา: จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

หมายเหตุ: มูลค่าปัจจุบันสุทธิ มีความแตกต่างกันมากขึ้นอยู่กับงบประมาณโครงการวิจัย

จากการประเมินผล 8 โครงการกรณีศึกษาเพื่อวิเคราะห์ถึงผลลัพธ์ในเชิงเศรษฐกิจโดยพิจารณาจากมูลค่าผลตอบแทนของโครงการ พบว่า ทั้ง 8 โครงการมีผลการประเมินผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบของโครงการกรณีศึกษา พบว่า แต่ละโครงการสามารถสร้างมูลค่าผลตอบแทนเศรษฐศาสตร์ได้ดังแสดงในตารางที่ 4

2. ภาพรวมด้านกระบวนการบริหารจัดการงานวิจัยและนวัตกรรม

ภาพรวมด้านกระบวนการบริหารจัดการงานวิจัยและนวัตกรรมของหน่วยงานรับงบประมาณสำหรับการดำเนินการวิจัย ผู้ประเมินพบว่า ทุกกรอบการวิจัยมีแนวทางการดำเนินการวิจัยที่เป็นระบบคล้ายคลึงกัน คือ

ขั้นตอนที่ 1 เริ่มต้นจากการศึกษาพื้นฐาน รากฐานสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของชุมชน หรือพื้นที่ที่ทำการศึกษา แล้วจัดเวทีสาธารณะเพื่อสร้างการรับรู้ และเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วม เสนอความเห็นและความต้องการของตน ภายใต้ขอบเขตกรอบการวิจัย และนำมาสรุปเป็นแนวทางในการพัฒนาโจทย์วิจัย

ขั้นตอนที่ 2 แบ่งโครงการวิจัยออกเป็นโครงการย่อย โดยวางแผน วัตถุประสงค์ ของแต่ละโครงการให้สามารถตอบโจทย์วิจัยของโครงการหลัก การแบ่งแยกเป็นโครงการย่อยเพื่อให้การดำเนินการหรือการใช้ทรัพยากรวิจัยมีความชัดเจน เป็นการแบ่งหน้าที่กันทำ แต่มีทิศทางที่สอดคล้องกัน

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบกิจกรรม ทำความรู้จัก เริ่มต้นกระบวนการวิจัย โดยทุกกิจกรรม เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เพื่อสร้างการยอมรับและความไว้วางใจในตัวนักวิจัย ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดความสำเร็จของโครงการวิจัย และเพื่อให้หวังผลได้ว่า จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของผู้ส่วนเกี่ยวข้องได้จริง

ขั้นตอนที่ 4 เป็นการเรียนรู้และปรับปรุงการดำเนินการร่วมกัน โดยนักวิจัยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง นำเสนอความรู้ โอกาส ทางเลือกให้แก่ชุมชนได้ตัดสินใจเลือก และทำการทดสอบ ติดตามความก้าวหน้า และประเมินผลสัมฤทธิ์ กระบวนการนี้เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งสองฝ่าย

ขั้นตอนที่ 5 สรุปผล เพื่อถอดบทเรียน และส่งมอบผลงานให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง สำหรับโครงการที่ระยะเวลาโครงการสิ้นสุดลงและไม่ได้รับงบประมาณต่อ นักวิจัยยังคงติดตามความก้าวหน้า แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ และช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้แก่เกษตรกรอยู่ หากมีการร้องขอ (ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์และความไว้วางใจที่ดีต่อกัน) ส่วนโครงการที่ได้รับเงินทุนสนับสนุนต่อ การดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป เป็นการขยายผลความสำเร็จ หรือขยายขอบเขตการดำเนินการให้ครอบคลุมกว้างขวางยิ่งขึ้น

ข้อสังเกตที่สำคัญสำหรับโครงการวิจัย คือ ทุกโครงการจะมีกระบวนการสร้างการรับรู้กับหน่วยราชการทั้งส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นก่อนเสมอ และทุกโครงการจะมีการทำแผนเพื่อส่งกลับข้อมูลหรือข้อเสนอแนะแนวทางนโยบายกลับไปยังส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง แต่ยังคงพบว่า ไม่มีรูปแบบที่ตายตัว ขึ้นกับแต่ละพื้นที่ว่ามีใครที่ให้ความร่วมมือหรือมีแนวทางความเห็นในการดำเนินการด้านการพัฒนาในแนวทางเดียวกันหรือไม่

สำหรับความคาดหวังเรื่องการให้นักวิจัย ส่งมอบ หรือส่งกลับข้อมูลต่อไปยังภาคราชการ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ดำเนินการต่อ เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาโครงการ เป็นเรื่องที่เหมาะสมทำเป็นอย่างยิ่ง แต่ไม่สามารถคาดหวังผลสัมฤทธิ์ได้เลยว่า แนวทางที่นักวิจัยได้ทำมาและส่งมอบไปนั้น จะได้รับการสานต่อหรือไม่อย่างไร เนื่องจากเมื่อส่งมอบหรือนำเสนอแนวทางไปแล้ว การจะนำไปปฏิบัติหรือไม่อย่างไร ขึ้นกับวิสัยทัศน์ของผู้นำองค์กรว่าจะผลักดันต่อไปหรืออาจขึ้นกับความเข้มแข็งของชุมชนในการเข้าไปผลักดันให้เกิดการดำเนินการอย่างต่อเนื่องจริงจัง

3. ปัจจัยต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

คณะผู้วิจัยพบว่า การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ต่อไปนี้

3.1 ความพร้อม หรือ ทุนความรู้ที่มีอยู่ก่อนการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะโครงการที่นักวิจัยมีความเข้าใจในบริบทของพื้นที่ หรือเคยมีการดำเนินงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทของพื้นที่มาแล้วก่อนหน้านี้จะส่งผลให้การดำเนินงานโครงการมีประสิทธิภาพ และสามารถเห็นผลสำเร็จได้อย่างชัดเจน

3.2 จำนวนและความหลากหลายของบุคลากรวิจัยในโครงการ โดยโครงการวิจัยที่มีนักวิจัยที่มีความหลากหลายทางด้านวิชาการ จะมีแนวทางการดำเนินการที่เหมาะสม และมีความยืดหยุ่นมากกว่า มุมมองที่ความหลากหลายทำให้สามารถรวบรวมความคิดเห็น และแนวทางแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพมากกว่า ในทางตรงข้ามโครงการที่มีจำนวนนักวิจัยน้อย หรือขาดความหลากหลายด้านองค์ความรู้จะมีข้อจำกัดในการดำเนินการ การบริหารจัดการ และการบรรลุเป้าหมายจะมีความเป็นไปได้น้อยกว่า หรือต้องใช้เวลานานกว่า

3.3 การได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องทั้งจากแหล่งทุนเดิม หรือแหล่งทุนใหม่ ส่งผลให้นักวิจัยสามารถติดตาม และต่อยอดผลการดำเนินงานที่ทำไปแล้ว และทำให้โครงการสามารถสร้างผลลัพธ์และผลกระทบอย่างเป็นรูปธรรม

3.4 ในส่วนของความยั่งยืนของโครงการ ผู้ประเมินมีความเห็นว่าความยั่งยืนของผลลัพธ์ และผลกระทบของโครงการวิจัยขึ้นอยู่กับ

1) ความเข้มแข็งของชุมชนเป้าหมายทั้งในส่วนของเงินทุน และความสามารถของบุคลากรในชุมชนที่สามารถดำเนินกิจการด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก

2) ความเชื่อมโยงระหว่างกรอบการวิจัยที่จะเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน เพื่อให้โครงการสามารถดำเนินการอยู่ได้แม้ว่าจะไม่มีทุนสนับสนุนจากภายนอก ความเชื่อมโยงของกรอบการวิจัยจะทำให้เกิดการดำรงอยู่ของผลลัพธ์ และผลกระทบของโครงการในระยะยาว ตัวอย่างเช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Local enterprise) ซึ่งมุ่งไปที่กิจกรรมที่สร้างรายได้ การเสริมช่องทางการตลาด การสร้างความนิยมในตราสินค้า หรือ การสร้างช่องทางการตลาดสมัยใหม่ ควรจะให้ความสำคัญทั้งในส่วนของพัฒนารูปแบบใหม่เพื่อรองรับความต้องการของผู้บริโภค ควบคู่ไปกับการปรับปรุงโครงสร้างการผลิตของธุรกิจต้นน้ำ และการพัฒนาภาคบริการซึ่งเป็นธุรกิจปลายน้ำ การเชื่อมโยงทางด้านภูมิศาสตร์ทั้งในพื้นที่และระหว่างพื้นที่ รวมไปถึงการวางแผนเรื่องคน แรงงาน และ

สิ่งแวดล้อมที่ต่อเนื่องกันไปในคราวเดียว หรือในสวนของการพัฒนาเมือง ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักอยู่ที่การสร้างเมืองน่าอยู่ ในพื้นที่เป้าหมายควรจะครอบคลุมถึง การสร้างเมืองที่สามารถรองรับแรงงานในพื้นที่ แรงงานจากเขตชนบท และแรงงานจากพื้นที่ข้างเคียง ควรเน้นการบูรณาการกิจกรรมเพื่อขยายผลลัพธ์และผลกระทบไปยังพื้นที่อื่นๆ รวมไปถึงการวางแผนเพื่อสร้างตลาดรองรับสินค้า และการลดผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรอบด้าน

3) ศักยภาพของนักวิจัย (ความรู้ทางวิชาการ ความเข้าใจสภาพบริบทที่แท้จริงของประชากรวิจัยของนักวิจัย) และความพร้อมของประชากรวิจัย (ชุมชน ชาวบ้าน หน่วยงานรัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น) พร้อมจะเปิดรับและเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขจำเป็น (Necessary Condition) ขณะที่เงื่อนไขที่เพียงพอ (Sufficient Condition) ของความสำเร็จอยู่ที่การกำหนดกระบวนการวิจัย ที่การสร้างการมีส่วนร่วม การยอมรับความสามารถ และความคิดเห็นระหว่างกันในกลุ่มชน รวมไปถึงการมีความต่อเนื่องของการดำเนินงาน การสร้างนักวิจัยชุมชนที่มีความมุ่งมั่น ทุ่เมเท ที่จะพัฒนาพื้นที่อย่างจริงจัง และจริงใจ

4. จุดเด่นของโครงการ

4.1 กระบวนการศึกษาที่แต่ละโครงการดำเนินการ สามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง เมื่อนักวิจัย และชุมชนยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

4.2 กระบวนการวิจัยที่ทำให้ต่างฝ่ายต่างเรียนรู้จากกันและกัน รวมทั้งเป็นการแลกเปลี่ยนบนฐานความสัมพันธ์ที่ดี นักวิจัยมีพื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ทำให้สามารถสร้างการยอมรับในการดำเนินการของโครงการวิจัย และความเชื่อมั่นในการดำเนินโครงการได้ดีกว่านักวิจัยที่ขาดความเข้าใจพื้นฐานหรือมาจากต่างถิ่น

4.3 ท่าทีของนักวิจัยที่ไม่ชี้นำแต่เป็นผู้รับฟัง เรียนรู้ ยอมรับ ทำให้ชาวบ้านมีความเชื่อมั่น ศรัทธาในตัวนักวิจัยและการสร้างศรัทธาในตัวเอง ชุมชนเชื่อว่าตัวเองสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นและสามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้ ซึ่งถือเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะถ้ากลุ่มเป้าหมายไม่เชื่อมั่นในตนเอง เขาจะพยายามที่จะเรียนรู้และพัฒนา และจะรอคอยแต่ความช่วยเหลือจากภายนอก

4.4 การดำเนินโครงการวิจัยมีการนำศาสตร์หลายสาขาวิชา ทำให้ในหลายโครงการเกิดผล การพัฒนาพื้นที่ที่ครอบคลุมหลายองค์ประกอบที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน นำไปสู่การดำเนินการโครงการของชุมชนได้ในรูปธรรม

5. จุดอ่อนและอุปสรรคของโครงการ

5.1 ระยะเวลาดำเนินโครงการมีผลสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ โครงการที่เรียกได้ว่าประสบความสำเร็จเกิดจากการต่อยอดสิ่งที่นักวิจัยได้เคยทำมาก่อน แต่เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาหนึ่งจำเป็นต้องแสวงหาทุนสนับสนุนเพิ่ม เมื่อได้ทุนสนับสนุนหลายโครงการ จึงสามารถดำเนินการต่อไป และเห็นผลเป็นรูปธรรม แต่เมื่อโครงการเหล่านี้ไม่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยต่อเนื่อง การริเริ่มที่เพิ่งก่อตัวขึ้นก็จะสะดุดลงทันที จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ทั้งนักวิจัยและชาวบ้านพบว่า นักวิจัยและชุมชนยังมีการติดต่อกันเพื่อประสานความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องมาจนปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม เมื่อโครงการฯ ไม่ได้รับงบสนับสนุน นักวิจัยจึงไม่สามารถทุ่มเทกับงานวิจัยต่อไปได้ ทำให้ความต่อเนื่องของผลลัพธ์และผลกระทบของโครงการต้องหยุดชะงักลง

5.2 ปัญหาเรื่องวาระการดำรงตำแหน่งของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ถือเป็นอุปสรรค และความเสี่ยงในเรื่องของการขาดกำลังคนในการสานต่อภารกิจโดยเฉพาะเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาดำเนินงานของโครงการต่างๆ ที่โครงการฯ ยังมีงานที่ต้องดำเนินการต่อ โครงการที่มีศักยภาพในการพัฒนาบางโครงการต้องพัก หรือหยุดดำเนินการไป ทั้งนี้ การริเริ่มโครงการตั้งแต่เริ่มต้น ไม่ได้มีการมองถึงแนวทางการส่งต่อโครงการในเชิงนโยบายไว้อย่างชัดเจน บางโครงการเน้นการดำเนินการในเชิงการพัฒนาเร่งด่วนตามโจทย์ และเป้าหมายงานวิจัย ทำให้เป็นลักษณะของการบอกและให้ แทนการสร้างให้ชุมชนพัฒนาต่อยอดได้ด้วยตนเองในระยะยาว

5.3 การส่งมอบหรือส่งกลับข้อมูลเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ดำเนินการต่อ ยังมีปัจจัยเสี่ยงในเรื่องของความเข้าใจของชาวบ้านต่อบุคคลที่ทำหน้าที่ผู้รับไม่ต่อ ความเข้าใจของนักวิจัยในเนื้อหาที่ต้องดำเนินการ ความขัดแย้งระหว่างการดำเนินงานกับนโยบายของส่วนราชการที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนวิสัยทัศน์ของผู้นำองค์กร ดังนั้น ถ้าผู้ดำเนินโครงการต่อสามารถแก้ไขปัญหาในส่วนนี้ได้ จะถือเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้โครงการต่อเนื่องประสบความสำเร็จ

5.4 ทุกกรอบวิจัยมีความเชื่อมโยงกัน แต่การดำเนินการวิจัยในแต่ละพื้นที่กลับมีลักษณะแบบแยกส่วน ทำให้ไม่สามารถใช้กรอบการวิจัยหนึ่งไปสนับสนุนหรือรองรับกับกรอบอื่นๆ ให้เป็นระบบที่เชื่อมโยงกัน เช่น กรอบการพัฒนาเมืองน่าอยู่ แต่ไม่มีการเชื่อมโยงกับกรอบ local enterprise จึงทำให้ผลลัพธ์ และผลกระทบของโครงการฯ เป็นไปในลักษณะที่ต่างคนต่างทำ ไม่สามารถเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย นอกจากนี้ การแก้ปัญหาความยากจนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจึงเป็นลักษณะแยกกันดำเนินการและไม่มีความเชื่อมโยงกัน

5.5 ความพร้อมหรือความเป็นสหสาขาวิชาของคณะนักวิจัย โดยทีมที่มีบุคลากรหลากหลายสาขาจะมีความได้เปรียบ และทำให้ผลผลิต หรือผลลัพธ์ของโครงการฯ ที่มีสมบูรณ์มากกว่า รวมไปถึงการมีแนวทางการขยายผลกระทบอย่างชัดเจน การใช้ทรัพยากรของโครงการที่ส่งต่อให้กับชุมชนมีความคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย ในภาพรวมผู้ประเมินเห็นว่าโครงการมหาวิทยาลัยพัฒนาพื้นที่มีจุดเด่น ได้แก่ การที่โครงการสามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง กระบวนการวิจัยทำให้ต่างฝ่ายต่างเรียนรู้จากกันและกัน เป็นการแลกเปลี่ยนบนความสัมพันธ์ที่ดี เกิดบรรยากาศของการยอมรับซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถสร้างการยอมรับในการดำเนินการของโครงการวิจัย และความเชื่อมั่นในการดำเนินโครงการได้ดีกว่านักวิจัยที่ขาดความเข้าใจพื้นฐานหรือมาจากต่างถิ่น ดังเช่นการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชุมชน ทั้งในด้านสุขภาพหรือสุขอนามัย (ระพีพัฒน์ ศรีมาลา และคณะ, 2559) การพัฒนาพื้นที่และภูมิทัศน์ชุมชน (ณัฐวุฒิ อัครโกวิทวงศ์, 2550) และการสร้างความสำเร็จชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (นายอมรพันธุ์ เปล่งงูเหลือม, 2559) ที่ได้ให้ความเห็นว่าการพัฒนาศักยภาพของชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือเป็นเครือข่าย การศึกษาบริบทชุมชนเพื่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชน บุคลากรผู้นำเข้ากับชุมชน การปฏิบัติการมีส่วนร่วมและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการประเมินติดตาม ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญทำให้เกิดความสำเร็จได้ในการพัฒนาและการสร้างการมีส่วนร่วม นอกจากนี้การดำเนินโครงการวิจัยมีการนำศาสตร์หลายสาขาวิชา ทำให้ในหลายโครงการเกิดผล การพัฒนาพื้นที่ที่ครอบคลุมหลายองค์ประกอบที่สนับสนุนซึ่งกันและกันนำไปสู่การดำเนินการโครงการของชุมชนได้ในรูปธรรม

อย่างไรก็ตาม การดำเนินโครงการระยะเวลากิจการวิจัยด้านสังคมเช่นนี้จำเป็นต้องมีระยะเวลาวิจัยไม่น้อยกว่า 3-4 ปีขึ้นไป ซึ่งมีความสำคัญมาก ไม่เพียงแต่การสอน บอก ให้ทำเป็น แต่เป็นการซึมซับ เรียนรู้ และสร้างการปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนในชุมชน ให้เกิดการยอมรับในการต่อยอดพัฒนาตนเองและชุมชนอย่างต่อเนื่อง ร่วมกับการพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างกรอบวิจัยต่างๆ การให้ทุนต้องวางแผนให้โครงการวิจัยในกรอบต่างๆ มีจุดเชื่อมโยงที่ทุกคนรับรู้ร่วมกันตั้งแต่แรก เพื่อให้มีความเชื่อมโยงการจัดแบ่งประเภทกรอบโครงการวิจัยที่เกิดประโยชน์เป็นองค์รวมที่สามารถบูรณาการผลร่วมกัน ที่สอดคล้องกับการตั้งเป้าหมายวัตถุประสงค์ผลลัพธ์ ผลสัมฤทธิ์ ที่กำหนดระยะเวลาให้สอดคล้องกับแผนที่นักวิจัยวางไว้ ซึ่งอาจทำระหว่างดำเนินการตามสัดส่วน (ร้อยละ 50 , ร้อยละ 80, ร้อยละ 100) แล้วมีการทบทวนปรับเพื่อความเหมาะสม กับสภาพข้อเท็จจริงเมื่อเกิดการปฏิบัติงานจริง

การขาดความรู้ด้านการวางแผนการเงินทำให้ไม่เห็นจุดอ่อนของการดำเนินการในเรื่องของการบริหารจัดการต้นทุน ทั้งนี้ เป้าหมายหลักของโครงการส่วนใหญ่ฯ มุ่งเน้นไปที่การเพิ่มระดับรายได้ แต่การจะมีความมั่นคง จำเป็นต้องคำนึงถึงส่วนที่เหลือเป็นเงินออม เพื่อใช้ในการต่อยอดสำหรับการลงทุนในอนาคต การบริหารจัดการทุนเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาวจึงเป็นเรื่องที่โครงการฯ ต้องให้ความสนใจ

การกำหนดแผนในเชิงพื้นที่ที่ชัดเจนในระยะยาวต้องทำในภาพรวมโดยไม่แยกส่วน เพื่อไม่ให้เกิดการกระจุกตัวหรือการสร้างความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มขึ้นในระหว่างพื้นที่ การพิจารณาการให้ทุนในอนาคตอาจจะมองขยายไปสู่การให้ทุนกับนักวิจัยชุมชน คือ ผู้ประกอบการชุมชนที่สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ได้ ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่การมีงานวิจัยที่นำไปสู่ในเชิงพาณิชย์ได้จริงในระดับเศรษฐกิจฐานรากต่อไป

องค์ความรู้ใหม่ องค์ความรู้สำคัญจากการดำเนินโครงการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบของแผนงานวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำนี้ สร้างให้ผู้วิจัยเกิดองค์ความรู้ที่สำคัญใน 2 ส่วน ได้แก่

1.1 ผลลัพธ์และผลกระทบของแผนงานชุมชน มีความยากในการประเมินผลโครงการในเชิงตัวเลข เนื่องจากผลการดำเนินการที่จะเห็นได้เป็นรูปธรรมจำเป็นที่จะต้องใช้เวลากว่าที่ผลประโยชน์ต่อชุมชน สังคม จะเกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงผลกระทบในวงกว้างและมองหลายศาสตร์ เข้ามาผสมผสาน อันเป็นผลจากความต้องการในการพัฒนาที่หลากหลายของแต่ละพื้นที่ เช่น ด้านวิศวกรรมศาสตร์ ด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์ ด้านสังคม ด้านเกษตรศาสตร์ เป็นต้น เพื่อให้สามารถสกัดคุณค่าที่เกิดขึ้นของโครงการวิจัยได้ เนื่องจากการพัฒนาในเชิงพื้นที่นั้นมีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

1.2 การสร้างให้เกิดผลในด้านความยั่งยืนของการทำวิจัยเป็นการดำเนินการที่มีความยาก และแทบจะเป็นไปไม่ได้เลยสำหรับโครงการวิจัยที่มีระยะเวลาในการดำเนินการจำกัด ทั้งนี้ มีปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความยั่งยืนได้ ได้แก่ ศักยภาพของนักวิจัย (ความรู้ทางวิชาการ ความเข้าใจสภาพบริบทที่แท้จริงของประชากรวิจัย) และความพร้อมของประชากรวิจัย ชุมชน ชาวบ้าน รวมทั้งหน่วยงานรัฐและหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการกำหนดกระบวนการวิจัยที่การสร้างการมีส่วนร่วม การยอมรับความสามารถ และความคิดเห็นระหว่างกัน ในชุมชน รวมไปถึงการมีความต่อเนื่องของการดำเนินงาน การสร้างนักวิจัยชุมชนที่มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท ที่จะพัฒนา

พื้นที่อย่างจริงจังและจริงใจ มีความสามารถ ความพร้อม ตลอดจนการได้รับผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงิน เช่น ผลตอบแทนจากการดำเนินโครงการ หรือที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น การได้ต่อยอดองค์ความรู้ ความภาคภูมิใจในการช่วยเหลือสังคม ที่จะสามารถจูงใจให้นักวิจัยชุมชนดำเนินโครงการต่อไปในระยะยาว การสร้างนักวิจัยที่ฝังตัวในชุมชนอย่างแท้จริงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาประยุกต์ร่วมได้ ไม่จำกัดว่าต้องมีภูมิปัญญาในพื้นที่หรือไม่ แต่ต้องเป็นนักวิจัยที่มีความถนัดเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ หรือมีโครงการที่มีระยะเวลาการดำเนินงานที่ต่อเนื่องในพื้นที่ หากนักวิจัยชุมชนเหล่านี้มีศักยภาพที่จะเป็นผู้ประกอบการชุมชนที่สามารถสร้างนวัตกรรมได้ จะสร้างการเชื่อมโยงไปสู่การยกระดับเศรษฐกิจฐานรากได้อย่างแท้จริง

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การประเมินผลลัพธ์และผลกระทบของแผนงานวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำประกอบด้วย 50 โครงการ ภายใต้งบประมาณ 2563 ของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) โดยอาศัยกรอบ DAC/OECD ร่วมกับการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์เป็นหลัก (Economic Impact Assessment) ได้แก่ ผลกำไรขาดทุน มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net present value: NPV) อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (Benefit cost ratio: BCR) และอัตราผลตอบแทนภายใน (Internal rate of return: IRR) พบว่า ตามโครงสร้างการจัดสรรทุนวิจัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเหมาะสม มีการกระจายที่วิจัยอยู่ในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การดำเนินโครงการที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ในประเทศไทย ร่วมกับการกระจายทุนวิจัยงบประมาณในภาพรวมไปในทุกภูมิภาค ในภาพรวมโครงการวิจัยมีเป้าหมายความสอดคล้องของแผนงานวิจัย (Relevance) ที่สอดคล้องและตอบโจทย์การพัฒนาตามแนวทางยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในด้านความเชื่อมโยงของแผนงานวิจัย (Coherence) ชัดโครงการฯ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และการออกแบบกระบวนการวิจัยของทีมวิจัยต่างๆ อย่างชัดเจน ด้านประสิทธิผลของแผนงานวิจัย (Effectiveness) พบว่า ทุกโครงการสามารถดำเนินโครงการได้ตามภาพรวมเป้าหมายและวัตถุประสงค์หลัก ในขณะที่การพิจารณาในด้านประสิทธิภาพของแผนงานวิจัย (Efficiency) แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการสร้างผลผลิตที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนพื้นที่ภายใต้ระยะเวลาที่กำหนด การประเมินผลลัพธ์และผลกระทบของโครงการวิจัยก่อให้เกิดคุณค่าหรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมไปถึงผลกระทบในวงกว้างที่มีต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในทุกโครงการ ซึ่งมีระดับของผลได้ของแต่ละโครงการที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ผลได้ที่เกิดขึ้นนี้แสดงถึงความยั่งยืนของผลลัพธ์และผลกระทบภายหลังจากโครงการวิจัยสิ้นสุดแล้วได้ไม่ดื้อนัก โดยโครงการเกือบทั้งหมดยังมีลักษณะของโครงการที่ต้องได้รับการสนับสนุนงบประมาณต่อเนื่อง จึงจะทำให้เกิดผลการดำเนินโครงการที่ต่อเนื่องได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ มี 2 ส่วน ได้แก่

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ในส่วนของกรอบระยะเวลาของการวิจัยด้านสังคมในลักษณะนี้ จำเป็นต้องมีระยะเวลาวิจัยที่ไม่ต่ำกว่า 3 – 4 ปีขึ้นไป เนื่องจากโครงการต้องอาศัยเวลาในการสอน การทำความเข้าใจเพื่อให้หน่วยเป้าหมายสามารถ

ดำเนินการได้ด้วยตนเอง รวมไปถึงระยะเวลาการซึมซับ เรียนรู้ และการสร้างและการปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนในชุมชนให้เกิดการยอมรับในการต่อยอดพัฒนาตนเองและชุมชนอย่างต่อเนื่อง ผู้ประเมินเห็นว่าระยะเวลาการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยควรมีการวางแผนเรื่องระยะเวลาดังนี้

1) ปีที่ 1 เป็นช่วงเวลาของการทำความรู้จักเรียนรู้กัน การสร้างความเข้าใจกับกลไกตลาด การวางแผนทางการเงิน เพื่อให้สามารถบริหารจัดการตนเองได้ในระยะยาว

2) ปีที่ 2 ถอดบทเรียน และปรับปรุงรูปแบบโดยนักวิจัยถอยออกมาเป็นพี่เลี้ยง ผู้สนับสนุนในเชิงเทคนิคที่ชาวบ้านเข้าใจไม่

3) ปีที่ 3 นักวิจัยทำหน้าที่พัฒนาต่อยอดด้วยเทคนิคระดับสูงขึ้นไป ในระดับที่สามารถทำให้ชาวบ้านกลายเป็นผู้ประกอบการโดยสมบูรณ์ ที่อยู่ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากรัฐ ร่วมกับการสร้างการเรียนรู้การเข้าถึงองค์ความรู้สมัยใหม่ได้ตนเอง การสร้างทัศนคติของผู้ประกอบการเพื่อให้เกิดการให้ความสำคัญกับการต่อยอดด้วยตนเอง พึ่งตนเอง ไม่รอความช่วยเหลือจากหน่วยงานใดๆ และเห็นผลของความสำเร็จที่เกิดขึ้น

4) ปีที่ 4 คือการพิจารณาถอนตัวออกจากการเป็นพี่เลี้ยง การประคับประคององค์ความรู้ใหม่ที่ชุมชนพัฒนาขึ้นเอง โดยเน้นความช่วยเหลือ สนับสนุนในองค์ความรู้ที่ชุมชนเป็นคนคิดและสร้างเอง และการนำองค์ความรู้ของพื้นที่อื่นมาปรับใช้อย่างเหมาะสม

1.2 เรื่องความเชื่อมโยงระหว่างกรอบวิจัยต่างๆ การให้ทุน ต้องวางแผนให้แต่ละโครงการวิจัยในกรอบต่างๆ มีจุดเชื่อมโยงที่ทุกคนรับรู้ร่วมกันตั้งแต่แรก เช่น การพัฒนาเมืองน่าอยู่ ในรูปแบบการเป็นเมืองศูนย์กลางที่ต้องรองรับการจ้างงาน แต่อยู่ไม่ไกลจากถิ่นฐานภูมิสำเนาของแรงงานรุ่นใหม่โดยไม่ต้องเคลื่อนย้ายไปไกลจากบ้าน แต่สามารถแสวงหาโอกาสในการทำงานสร้างรายได้ ขณะเดียวกันก็สามารถเคลื่อนย้ายกลับไปสู่ภาคเกษตรหรือกลับไปดูแลครอบครัวได้ ไม่ใช่เหลือแต่ผู้สูงอายุในชนบทซึ่งไม่มีกำลังวังชาในการประกอบอาชีพ นอกจากจะไม่ทำให้เกิดความแออัดหรือต้องมากลายเป็นคนจนเมือง ยังทำให้สถาบันครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมพื้นฐานที่สุดเข้มแข็งได้

1.3 ทุกภาคส่วนต้องกำหนดภาพในอนาคตร่วมกันว่า ในอนาคตชาวบ้าน เกษตรกร และชุมชนจะดำรงอยู่ในสถานะใด ด้วยสภาพเช่นไร ภายใต้กระแสการพัฒนาอุตสาหกรรมที่กำลังไหลเข้าสู่ภูมิภาคอาเซียน และประเทศไทย เช่น หากต้องการสร้างสมดุล ก็ต้องวางสถานะที่เหมาะสม เช่น จะมีวิถีชีวิตและการผลิตอย่างไรในอีก 20 ปี แล้วจึงถอดภาพ วางแผนขั้นตอนการเดินทางไปในแนวทางนั้นจะต้องพัฒนาทักษะความสามารถอย่างไรตามลำดับ โดยมีการตรวจสอบความคืบหน้าทุกปี ตัวอย่างเช่น ถ้างานวิจัยมุ่งเป้าไปที่บริบทสภาพเศรษฐกิจสังคมของเมืองขนาดปานกลางเพื่อให้เป็นที่ตั้งของแหล่งอุตสาหกรรม การกำหนดแผนงานโครงการอาจเริ่มต้นจากการแบ่งเขตในพื้นที่อุตสาหกรรมถึงความต้องการแรงงานสนับสนุน ในวงรอบถัดมาอาจจะทำการกำหนดรูปแบบของเมืองว่ามีลักษณะอย่างไร เช่น ในวงรอบในสุดกำหนดให้เป็นเขตที่อยู่อาศัย ในวงรอบถัดมาอาจจะอยู่รูปแบบเขตธุรกิจบริการ และรอบนอกถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรม โดยในแต่ละเขตเกษตรกรรมสามารถใช้บริบทในส่วนของวิถีชีวิตที่สัมพันธ์ และส่งเสริมกับเขตอุตสาหกรรมและการบริการ พร้อมทั้งเชื่อมโยงกับระบบสาธารณสุขภาค

ทั้งนี้ การพัฒนาจะต้องทำในภาพรวมพร้อมๆ กันทั้งหมดโดยไม่แยกส่วน เพื่อไม่ให้เกิดการกระจุกตัวหรือการสร้าง ความเหลื่อมล้ำในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่าในการตรวจสอบประเมินผลลัพธ์ ผลสัมฤทธิ์ ต้องกำหนดระยะเวลาให้สอดคล้องกับแผนที่ นักวิจัยวางไว้ ซึ่งอาจทำระหว่างดำเนินการตามสัดส่วน (ร้อยละ 50 , ร้อยละ 80, ร้อยละ 100) แล้วมีการทบทวน ปรับเพื่อความเหมาะสม หากเป้าหมายที่กำหนดไม่สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงเมื่อเกิดการปฏิบัติงานจริง ร่วมกับการกำหนดแผนในเชิงพื้นที่ที่ชัดเจนว่าจะเริ่มดำเนินการจากในพื้นที่ใด สัดส่วนเท่าไร เพื่อให้สามารถ ประเมินผลลัพธ์ในช่วงระยะเวลาต่างๆ ได้ชัดเจนขึ้น กล่าวในอีกทางหนึ่ง การประเมินผลลัพธ์ ผลกระทบ ในระหว่างที่โครงการวิจัยยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จ อาจจะนำมาซึ่งการค้นหาข้อมูลเปรียบเทียบก่อนและหลังการ ดำเนินโครงการวิจัยได้ดีขึ้น และสามารถสะท้อนผลของโครงการประเมินไปสู่ผู้ดำเนินโครงการได้เพื่อให้สามารถใช้งบวิจัยได้อย่างคุ้มค่ายิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัมปนาท วิจิตรศรีกมล. (2564). *การประเมินผลกระทบจากงานวิจัยและพัฒนา: หลักการเบื้องต้นและแนวปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันคลังสมองของชาติ.
- ณัฐวุฒิ อัสวโกวิทวงศ์. (2550). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบที่อยู่อาศัย: ประสบการณ์จากชุมชนผู้มีรายได้น้อยริมคลองใน. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง*, 7(1), 64-79.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2555)a. *การประเมินผลการวิจัยของประเทศ*. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2555)b. *การประเมินผลการวิจัยและพัฒนาของประเทศประจำปี 2554* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- เยาวเรศ ทับพันธุ. (2543). *การประเมินโครงการตามแนวทางเศรษฐศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ระพีพัฒน์ ศรีมาลา, พรสุข หุ่นนิรันดร์ และทรงพล ต่อนี้. (2559). การจัดการสุขภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(3), 159-168.
- สมพร อิศวิลานนท์ และสุวรรณา ประณีตวาทกุล. (2547). *การประเมินผลกระทบจากงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.). (2565). *กรอบและขอบเขตการประเมินแผนงานวิจัยและนวัตกรรมขนาดใหญ่ที่มีมูลค่า 100 ล้านบาทขึ้นไป*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.). (2564). *ประชุมวิชาการระดับชาติ ทุนแนวดวงวิจัย ประเมินผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคมของผลงานวิจัยโดยใช้เทคนิค SROI*. ค้น จาก <https://tsri.or.th/th/news/content/640/Financial-Proxy-and-Best-Practice-of-SROI>
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2550). *การประเมินความคุ้มค่าของการวิจัยในภาพรวมของประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สุวรรณา ประณีตวาทกุล. (2552). *การจัดการและประเมินผลการวิจัย*. เอกสารคำสอนรายวิชา EC01119592 ภาควิชา เศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อมรพันธุ์ เปล่งงูเหลือม. (2556). ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของเทศบาลตำบลบ้านเตือ อำเภอกะเปอร์สมุทร จังหัดชัยภูมิ. *วารสารนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 1, 74-85.
- ACIAR. (2008). Guidelines for assessing the impacts of ACIAR's research activities. *ACIAR Impact Assessment Series*, 58.
- Alston, J. M., Norton, G. W., & Pardey, P. G. (1995). *Science under scarcity: Principles and practice for agricultural research evaluation and priority setting*. International Service for National Agricultural Research.
- Arnold, E. & Balazs, K. (1998). *Methods in the evaluation of publicly funded basic research*. UK: Technopolis.
- Correct citation: Walker T., Maredia M., Kelley T., La Rovere R., Templeton D., Thiele G., and Douthwaite B. 2008. Strategic Guidance for Ex Post Impact Assessment of Agricultural Research. Report prepared for the Standing Panel on Impact Assessment, CGIAR Science Council. Science Council Secretariat: Rome, Italy.
- Haacker, M., Hallett, T. B., & Atun, R. (2020). On discount rates for economic evaluations in global health. *Health Policy and Planning*, 35(1), 107-114.
- Khandker, S. R., Koolwal, G. B., & Samad, H. A. (2009). *Handbook on impact evaluation: quantitative methods and practices*. World Bank Publications.
- Kilpatrick Jr, H. E. (1998). *Some useful methods for measuring the benefits of social science research*. (Research report No. 21). Washington, DC: International Food Policy Research Institute.
- OECD, (2019). Better Criteria for Better Evaluation Revised Evaluation Criteria Definitions and Principles for Use. *OECD/ DAC Network on Development Evaluation*. Organization for Economic Co-operation and Development, 13.
- Templeton, D., & Villano, L. (2006, July). Concepts and tools for agricultural research evaluation and impact assessment. *International Rice Research Institute (IRRI) Workshop Report*, 24.